

LEX nr 3816441

Postanowienie

Sądu Najwyższego

z dnia 11 grudnia 2024 r.

III PSK 110/24

Ocena niemożności dochodzenia roszczenia z powodu siły wyższej

Spis treści

TEZA 1

Skład orzekający

Sentencja

Uzasadnienie faktyczne

Uzasadnienie prawne

TEZA aktualna

Przy ocenie niemożności dochodzenia roszczenia z powodu siły wyższej w rozumieniu art. 293 k.p. należy uwzględniać także elementy podmiotowe dotyczące uprawnionego. Zgodnie z tym przepisem chodzi bowiem o to, że to uprawniony nie może dochodzić swych roszczeń, nie zaś o to, że roszczeń w ogóle nie można dochodzić. Uznaje się, że choroba nie stanowi siły wyższej i nie powoduje zawieszenia biegu przedawnienia.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia SN Jolanta Frańczak.

Sentencja

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa M. B. przeciwko M. R. o zapłatę wynagrodzenia, ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zadośćuczynienia z tytułu mobbingu, ustalenie mobbingu, na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 11 grudnia 2024 r., na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29 grudnia 2022 r., sygn. akt III APa 11/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Uzasadnienie faktyczne

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 29 grudnia 2022 r. oddalił apelację powódki M. B. od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 24 listopada 2021 r., którym oddalono powództwo przeciwko pozwanemu M. R. o wynagrodzenie za pracę, ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, ustalenie oraz zadośćuczynienie w związku z mobbingiem.

W wyrokach Sądów meriti przyjęto, że Sąd Rejonowy dla Wrocławia - Śródmieścia we Wrocławiu w sprawie IV P 429/21 oddalił powództwo M. B. przeciwko pozwanemu o ustalenie istnienia stosunku pracy, w ramach którego powódka od początku lutego 2011 r. do końca marca 2012 r. miała być zatrudniona na stanowisku specjalisty - konsultanta doradztwa medycznego oraz sprzedawcy w sklepie medycznym za wynagrodzeniem w kwocie 2.800 zł brutto. Ponadto powództwo nie mogłoby zostać uwzględnione z uwagi na skutecznie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. To, że powódka przebywała od dnia 30 marca do dnia 28 września 2012 r. na zwolnieniach lekarskich nie oznacza zawieszenia biegu przedawnienia, gdyż miała ona faktyczną możliwość (aż do marca 2015 r.) wystąpienia w terminie ze stosownym roszczeniem, czego nie zrobiła, wytaczając powództwo w tej sprawie dopiero w czerwcu 2015 r. Biorąc pod uwagę skutki wyroku oddalającego powództwo o ustalenie stosunku pracy (ex tunc), Sąd Apelacyjny stwierdził brak podstawy prawnej do zastosowania art. 22 § 1 k.p.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła powódka, zaskarżając wyrok ten w całości i domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz zasądzenia od pozwanego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wedle norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej skarżąca zarzuciła rażące naruszenie prawa materialnego oraz przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

- 1) art. 22 § 1 i 11 k.p., przez jego błędną wykładnię i błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że stron nie łączył stosunek pracy;
- 2) art. 293 i art. 291 § 1 k.p. w związku z art. 5 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że w sprawie doszło do przedawnienia roszczeń, mimo iż bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu, a nadto podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi w okolicznościach sprawy nadużycie

prawa podmiotowego; 2) art. 24 k.c. i art. 111 k.p., przez oddalenie powództwa w zakresie żądania zasądzenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w wyniku mobbingu, podczas gdy zachowania mobbingowe powodujące krzywdę stanowią jednocześnie naruszenie dóbr osobistych skarżącej;

3) art.

382 i art. 378 § 1 k.p.c., przez pominięcie dowodów przeprowadzonych przez Sąd pierwszej instancji, który mimo uznania ich wiarygodności nie poczynił na tej podstawie ustaleń faktycznych, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, skoro przy uwzględnieniu przeprowadzonych dowodów z zeznań świadków i ustaleń, które można poczynić na ich podstawie, ocena, czy doszło do mobbingu byłaby odmienna.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na potrzebę wykładni art. 293 k.p. i w konsekwencji stwierdzenie, że choroba uprawnionego stanowi siłę wyższą w rozumieniu art. 293 k.p. i powoduje wstrzymanie biegu terminu przedawnienia. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - zdaniem skarżącej - "uzasadnia również jej oczywista zasadność w płaszczyźnie pierwszego zarzutu opartego na podstawie dotyczącej naruszenia prawa materialnego, a także w kontekście pominięcia przy ustalaniu faktów wielu dowodów, które choć uznano za wiarygodne, to w ogóle nie posłużyły do konstruowania obrazu stanu faktycznego".

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest uzasadniony.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawiera argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Podstawowym celem instytucji przedsądu jest bowiem ustalenie, czy w skardze kasacyjnej podniesiono okoliczności, których rozważenie przez Sąd Najwyższy będzie wkładem w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni. Tylko wtedy wykazany zostaje publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, LEX nr 39498; z dnia 9 listopada 2005 r., V CSK 70/05, LEX nr 1405380). Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma umożliwić wnoszącemu skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia (dopuszczenia) jej do

rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06, LEX nr 189753).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na potrzebie dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz z uwagi na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Odnosząc się do pierwszej z przesłanek wskazanych we wniosku należy przypomnieć, że odwołanie się do potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź, że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 Nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). W konsekwencji to na skarżącym ciąży obowiązek wskazania poważnych wątpliwości interpretacyjnych związanych ze stosowaniem danego przepisu wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości, bądź rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 grudnia 2013 r., III SK 25/13, LEX nr 1408197; z dnia 5 grudnia 2013 r., II CSK 244/13, LEX nr 1405354; z dnia 10 października 2013 r., II UK 235/13, LEX nr 1381272). Poza tym, nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 Nr 13, poz. 5).

Skarżąca wskazując na potrzebę wykładni art. 293 k.p. sugeruje, że choroba uprawnionego stanowi siłę wyższą w rozumieniu tego przepisu i powoduje wstrzymanie biegu terminu przedawnienia. Jednocześnie kwestionuje wykładnię art. 293 k.p. przyjętą w sprawie przez Sądy obu instancji, zarzucając, że nie zostały wzięte pod uwagę podmiotowe okoliczności jej dotyczące, które obiektywnie uniemożliwiały jej dochodzenie roszczeń (choroba).

Tymczasem wykładnia art. 293 k.p., zgodnie z którym bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na czas trwania przeszkody, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może dochodzić przysługujących mu roszczeń przed właściwym organem powołanym do rozstrzygania sporów nie budzi wątpliwości w orzecznictwie, co w zasadzie przyznaje sama skarżąca. I tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 26 sierpnia 1992 r. I PRN 36/92 (OSNC 1993, nr 7-8, poz. 138) oraz z dnia 18 grudnia 2002 r., I PKN 12/02 (OSNP 2004 Nr 12, poz. 206), stwierdził, że przy ocenie niemożności dochodzenia roszczenia z powodu siły wyższej w rozumieniu art. 293 k.p. należy uwzględniać także elementy podmiotowe dotyczące uprawnionego. Zgodnie z tym przepisem chodzi bowiem o to, że to uprawniony nie może dochodzić swych roszczeń, nie zaś o to, że roszczeń w ogóle nie można dochodzić. Sąd Najwyższy w orzecznictwie uznaje

zatem, że choroba nie stanowi siły wyższej i nie powoduje zawieszenia biegu przedawnienia (zob. orzeczenie z dnia 30 kwietnia 1960 r., 3 CR 783/59, OSPiKA 1961, poz. 79), że pobyt za granicą, nawet przymusowy, nie może być oceniony jako siła wyższa, powodująca zawieszenie biegu terminu przedawnienia (zob. orzeczenie z dnia 23 września 1958 r., 3 CR 1230/58, PiP 1960, nr 12, s. 1067) i że pobyt pracownika w areszcie nie skutkuje sam przez się zawieszenia biegu przedawnienia roszczeń, gdyż może on skierować pozew do sądu przez właściwe organy więzienne, lub też udzielić w ten sam sposób pełnomocnictwa do wytoczenia powództwa (zob. orzeczenie z dnia 26 listopada 1954 r., BMS 1955nr 7, s.46; PiP 1955, nr 6, s.

1016). Jednakże w postanowieniu z dnia 5 listopada 1976 r., III CRN 202/76 (OSNCP 1977 z. 10, poz. 186), Sąd Najwyższy uznał za siłę wyższą, uzasadniającą zawieszenie biegu terminu przedawnienia, awarię instalacji centralnego ogrzewania, powodującą zalanie pomieszczeń, skutkiem czego była niemożność dostępu do archiwum i w konsekwencji wytoczenia w terminie powództwa. Podobne stanowisko co do wykładni art. 293 k.p. prezentuje Sąd Najwyższy na gruncie art. 121 pkt 4 k.c., przyjmując, że za siłę wyższą uważa się jedynie zdarzenia zewnętrzne w stosunku do uprawnionego, a zarazem nadzwyczajne i w konsekwencji nieuchronne oraz w danym układzie stosunków niemożliwe do przewidzenia, czyli o "przemożnej" mocy oddziaływania, przed którego skutkami nie było żadnej obrony (zob.m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., III CZP 100/07, OSNC 2008 Nr 12, poz. 139 i przywołane tam orzeczenia, a także wyrok z dnia 16 września 2011 r., IV CSK 77/11, LEX nr 1084732 czy z dnia 8 marca 2012 r., V CSK 165/11, LEX nr 1213430). Jej źródłem mogą być - w określonych uwarunkowaniach politycznych - akty władzy publicznej (vis imperii), przybierające postać zarówno aktów normatywnych, jak i rozstrzygnięć indywidualnych (decyzje administracyjne, orzeczenia sądu) bądź też działań faktycznych (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2007 Nr 5, poz. 43; postanowienie z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 716/12, OSNC-ZD 2014 Nr 4, poz. 66 oraz wyrok z dnia 13 maja 2021 r.,

V CSKP 83/21, LEX nr 3174818). Na gruncie przedmiotowej sprawy Sąd Apelacyjny ocenił rzeczywistą możliwość wytoczenia powództwa z uwzględnieniem jednolitej linii cytowanego powyżej orzecznictwa. Nie pozostają wobec tego prawdziwe twierdzenia skarżącej, jakoby okoliczności ją dotyczące, a w szczególności choroba nie zostały wzięte przez Sąd Apelacyjny pod uwagę ani by zachodziła potrzeba wykładni art. 293 k.p. przez uznanie, że choroba stanowi "siłę wyższą". Okoliczność, że skarżąca przebywała od dnia 30 marca do dnia 28 września 2012 r. nieprzerwanie na zwolnieniach lekarskich nie oznacza w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego zawieszenia biegu przedawnienia. Należy również zauważyć, że po upływie okresu objętego zwolnieniami lekarskimi nie wystąpiły żadne okoliczności obiektywne ani też podmiotowe, które miałyby uniemożliwić jej wytoczenie powództwa. Stąd Sąd Apelacyjny uznał, że choroba trwająca na początku biegu terminu (marzec-wrzesień 2012 r.) nie miała jakiegokolwiek znaczenia jako okoliczność uzasadniająca nieuwzględnienie upływu okresu przedawniania.

Skarżąca nie wykazała także podnoszonej we wniosku oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), ponieważ nie wyartykułowała należycie w czym wyraża się owa "oczywista zasadność" ani nie przedstawiła w tym zakresie przekonującej argumentacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, LEX nr 77111; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967; z dnia 6 września 2022 r., I CSK 1397/22, LEX nr 3417438). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność oczywistej zasadności skargi (art. 398⁴ § 1 pkt 2 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) to skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, LEX nr 55417; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, LEX nr 84081; z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 15 czerwca 2023 r., I CSK 2099/22, LEX nr 3570849), czego we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania ewidentnie zabrakło.

Skarżąca w niezwykle lakoniczny sposób wskazuje na naruszenie prawa materialnego "w płaszczyźnie pierwszego zarzutu", co zmusza do jego poszukiwania wśród zarzutów skargi kasacyjnej, umiejscawiając to naruszenie "w kontekście pominięcia przy ustalaniu faktów wielu dowodów". W obliczu tego rodzaju postawy skarżącej, trzeba przypomnieć, że rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczenie strony reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści i zasadności wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Poza tym, skarga kasacyjna służy kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zatem zarzuty dotyczące ustalenie faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Skoro podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, to nie mogą one przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 327/19, LEX nr 3033245).

Zważywszy, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy na

podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. postanowił jak w sentencji postanowienia.